

Партиянын XIX съездизинге эш Л. П. Бериянын чугаазы

Эштер! Эш Маленковтун кылганы, ТК-нын отчёт илеткелинде бистин партиявыстын XVIII съездиден XIX съездеге чедир ажил-чорудулугуназын түндөлдөрдүн үндүргөн. Бу үенин дургузунда бистин партиявыстын болгаш совет улустун амыралаында онза черни ийи болушкуннар ээлеп турар, ол болушкуннарны мен жуаалаксап тур мен.

Оларнын бир дугаары Ала-чуртун Улуг дайны болур.

Ол дайны бистин Төрзөн чуртувустун салым-чолуун дугайында болгаш Европанын база Азиянын курунелеринин болгаш улустарынын салым-чолдарынын дугайында айтырыг шитилгелеринин турган. Бир эвес тиленген гитлержи коалиция чедип алган турган болза, ол чорук бистин чуртувустун улустарынын болгаш эске-даа хей-хей турттарнын улустарынын бужар багы-биле кулдангыларына болгаш кыргыдып-хыдыдарына чедирген турар ийик дээрзи кижип бурзунге тодаргай билдингир. Чүс-чүс миллион кижилер кулдар байдалычче док-гайтыр иттирген турар ийик. Фашисттик араатаннар амгы үенин цивилизациянын узуткап, бүгү кижип төрөлгөтенин хей-хей он чылдарже сонгаарладыр ап октапкан турар ийик.

Оон ынчаар болбайн барганы чүдө дээрже, хамыктын мурнунда Совет Эвилелинин улустары фашисттик эжелекчилер-биле өлүмүгү сегиржиб алышкыча бурүн тиленгени чедип алганында. ССРЭ-нин кырычче оор ёзу-биле халдаашкынын хенертен болган чоруду дайынын бирги чадазында гитлержи ширгерге ажыктыр байдалдары тургускан. Ынчалза-даа, Совет Эвилели канчаар-даа аажок улуг когаралдарын үнөзи-биле, улустун материалдык болгаш сагыш-сеткил талазы-биле күштеринин эң улуг күженишкинеринин үнөзи-биле бодунун хамарышпас чоруну камгалап ап, Европанын армияларына мөгүдөшкынын таварыштыр турган дайынын чылча шапкан болгаш кижип төрөлгөтенин болгаш оон цивилизациянын камгалап алган.

Совет улустун улуг тилелгезинин сорук киричкени болгаш организацкыны эш Сталинга удуртурган коммунисттик партия болган. (Адыш часкаашкыны). Бистин Төрзөн чуртувусу онза аар-берге байдалга таварышкан турган дайынын баштайгы хүннеринден эгелээш, эш Сталин камгаладын Куруне Комитетин болгаш чурттуг Чепектиг Күштерин баштай берген. Совет Армияны болгаш бүгү совет улусту бистин мерген угаанын, коргусч чок баштычыбыс тулушкуннарнын одун, дайынын бергелерин база шылгалалдарын таварты канчаар-даа аажок улуг мадырлык чорук-биле дайындын тилелгени чаалап алдырыч чедирип келген. Ол берге үдө совет куруненин болгаш оон армиязынын бажынга эш Сталин турганы бистин партиявыска, ССРЭ-нин бүгү улустарына ааскежик. (Диммиттиг, үр адыш часкаашкыны).

Бистин социалисттик күрүневиин күжү болгаш күчүзү чылча шаптынмас деп чүвени совет улустун тилелгези бүгү делегейге көргүскен.

Ада-чурттуг Улуг дайынын эң чугула түндөлдөрдүн бирээзи ындыр. Төгүндү дуржулгаларын чамдыктарнын шянгээдин албааны шынга харын. Делегейин ийи дайынарына чаза семирп, делегейге буттарынын тергиделин тургузарынын дембээргей идеязы-биле чызырен америк империалистер делегей дайынын тамызычче улустарына база катип идиш туралар.

Американын Катышкан Штаттарынын амгы хартаачылары — америк куруне болгаш шерик машиназынын бираларын буттарынын холдарында тудуп турар мортаннар, рокфеллерлер, меллоннар, дюпоннар болгаш эскелер-даа күрүневиин экономиказын буттарынын холдарында дүрген аспаптап ап, ону буттарынын эрге-ажыктарына чагырып алдыр дээр хөмүр даштын болгаш каякны европа катыжымышкыны, делегейин нефть картелни черегилг делегейин чаа-чаа монополияларын күженишкинин тургузуп туралар. Эске чурттарынын улустарын үптээринин болгаш кулдангынын аргазы-биле артык кончаалары буттарына хандыртканын алдыр дээр делегейин бүгү кезектеринге буттарынын бүрүн тергиделин тургузарын олар күзөп туралар. Ону бутандырдарда оларга дайын херек. Дайыны белеткээр соругла-биле улуг америк капитал америк дайынызрактар-биле кады, бодунун чуртунда улустарын тайбын камгалагыч чүткүлүн болгаш бодунун авантуралык политиказына удурлаанышкынын бурзун базар дээр фашисттик ёзу-чурумун бүгү хүлээлелерин бодунга алган. Чурт

ту дайычы чыгавышаан, боо-чепекти эндере бүүдүрери болгаш дайын байдалдары экономнуг кризистин болдурбас арганы бээр деп олар санап туралар. Ынчалза-даа, ол кризис Американын Катышкан Штаттарынын экономиказынче боогдар аргажок чылып чоруп орап болгаш сак хөө хартаачыларынын кандыгдаа кажарлаашкынары-биле база авантуралары-биле оон чайлап шыдаар. Олар тайбындан дайындын даа артык коргуп, боо-чепекти эндере бүүдүренин дүргеделин, буттарынын бүгү экономиказын дайын беткекелдеринин сорулгаларына таарыштыр тургузуп ап турза-даа, дайынын өскүдүп үндүргөш, олар дүгө буттарынын буураашкынын болгаш буттарынын өлүмүн дүргедиде деп чүвеге кандыг-даа ингизин чок. (Адыш часкаашкыны).

Бүгү делегейин кырын дургаар шериг базаларынын четкизин кал-бартып, яныз-бурү хевиринин агрессив шериг блоктарын катыштырбышаан, олар ССРЭ-ге болгаш тайбынга ынакшылдыг эске-даа чурттарга удур дайынын калчаалы-биле белеткеш туралар. Бүгү делегейде кижип төрөлгөтенин буурап сандараан иридилеринден үнгенерден чып ап турар шпионнары болгаш диверсантылары бистин чуртувуска болгаш тайбынга ынакшылдыг эске-даа чурттарже олар үзүк-соксаал чокка чорудуп туралар. Совет кижилерин серемчилдиг чоруду дайынын шүргүчүлүгү-биле демиселде эң чидиг чепек болур болгаш бодунун серемчилденин бедилдип, улам чидиглендиришаан, совет улусу дайынын империалисттик кысыкчыларынын агентуразын, ону чеже-даа ыдалап, чеже-даа чажырып-чаап турза, хора чок болдуруп шыдаар деп чүвеге чигизинг чок. (Адыш часкаашкыны).

Кургаг чернин, шериг-агаар болгаш шериг-далай күштеринин хей-хей санын маневралары. Совет Эвилели-биле кызыгаарлажып турар черлерге Атлантика блогунун шериг хартаачыларынын «инспекторжу» аян-чоруктары, ССРЭ-нин барын болгаш чөөн талакы кызыгаарларында америк ужар-чүдүлүгү иделкейлиг чоруду дээр ышкаш, ССРЭ-ге хамарыштыр америк дайынызрактарыны — кылып турар ол мырнай илден чөгүзөри болгаш авантуралары болза, совет улустун амыр-ажык үрээринге болгаш буттарында база буттарынын чалчаларынын шериг канчааралын деткиринге херегилеп турар чүдүлдер болуру илден дир.

Совет кижилерин чөгүзөр-биле коргудуп болур деп чүгле чөгөнчиг тене кижилер ынчаар санап болур. (Үр адыш часкаашкыны). Дайын кысыкчыларынын кандыг-даа чөгүзөрин болгаш кыжынагыларын совет кижилер үнөпел билдир. Совет улус бодунун чогаалдыкчы тайбын куш-ажылын чайгылы чок бузу-рел-биле үргүлчүлөп турар. Совет улус болза, бистин Төрзөн чуртувусче халдап семээрлерге чылча согушкуну бээр аргалыг бодунун күрүневиин, бодунун армиязынын күжүнге болгаш күчүзүнге бүзүрелдиг, база Совет Эвилелинин кызыгаарларыне кыжынышкынын күзелин мөгөзгө-биле ойтур шавар. (Диммиттиг адыш часкаашкыны).

Партиянын болгаш совет улустун амыралаында эске чүгүла болушкуну болза, улус ажил-агынын чаа күчүдүгү көдүрүшкүну болур, улус ажил-агынын көдүрүшкүну болза, бистин улуттурувустун денелин дайын мурнунда үеге денээрге, 2,3 катип бедидер болгаш социализмден коммунизмге оруктап улуг базамны кылар арганы берген. Бистин Төрзөн чуртувустун көрүп эртен бүгү дайынарындан э-не дошкун болгаш аар дайын болур гитлержи фашизмнин биске дөгөн дайыны бистин тайбын хөгжүлдевиини үзө кирген турган. Эжелер алган районнарына «Өрттирген чернин» черлик ёзулуг тактиказын чорутушаан, гитлержи араатаннар совет улус ажил-агына аар балыгдарны чедиргеннер.

Немец эжелелден качылаан районнарга амырларды таарыштыр тургузар, улуттурун болгаш кедээ ажил-агынын дайын мурнундагы денелин катип тургузар болгаш оон соонда ол денелин элзэн улуг хемчээлдерге ажар деп эң нарын соругла мындыг байдалдарда дайынын доозулганы-биле кады бистин мурнууска тургустунган. Ол берге үдө эш Сталин биске улус ажил-агынын катип тургузарынын делгеренгей программазын берген болгаш ону бутандырдарынын оруктарын айткан. Дайын сөөдүнүн беш чыл планын кууседирге ажилдын ангыны, колхозчу тараачынары болгаш интеллигенцияны организаастаарынын талазы-биле партия болгаш куруненин бүгү ажилын эш Сталин бодунун эглиш дивес тура-соруу болгаш энергиязы-биле шуут удуртуп турган. Дайын сөөдүнүн беш чыл планы чедир

киниги куусетингени билдингир болгай. (Адыш часкаашкыны).

Амгы үдө бистин чуртувустун улуттуру, кедээ ажил-агынын болгаш транспортту э-не мурнакчы техниканын суурунга үндөзилеп хөгжүп турар болгаш интеллиден бүгү бүүдүргезинин улуттурушкынын шаанда көстүп көрбөзөн хемчээлдерге хандырып турар.

Бистин улуттуру бүүдүрүлдөвиин хемчээлин тодаргай билдир алдыр төлөөдө чамдык чижектерден көргүзөй.

Бир эвес сөөлүгү ийи чылдарын дургузунда бүүдүртүнгөн улуттуру продукциянын хемчээлин бирги болгаш ийги беш чыл планынын бүгү чылдарынын дургузунда улуттуру продукциянын бүүдүрүлдөзи-биле денээр болза, 1951 болгаш 1952 чылдарда улуттуру продукциянын бүүдүрүлдөзи ийи беш чылдарынын кады алганында хей болур. (Адыш часкаашкыны).

А чүглө чангыс 1952 чылдын дургузунда улуттуру продукциянын электроэнергия, кара металлдар, хөмүр даш, нефть продуктулары, цемент болгаш калбак херегилден чүүдүлери дээр ышкаш ындыг чугула хевирлерин бирги беш чыл планынын бүгү чылдарынын дургузундан шыдаар дика хей бүүдүртүнгөн турар.

Бүгү улус ажил-агынын техниктиг депшилгезинин үндөзини болур машина тудушкунун ап көрөгө, ол улам-на дүрген темпи-биле сайзырап турар. Чүглө чангыс бо чылдын бирги болгаш ийги беш чылдарынын кады алганында дика хей машиналарын база дерилделерин бүүдүрүп турар.

Социалисттик бүүдүрүлгенин өзүшкүнү-биле бүгү совет улустун чайгай байдалы чыл келген тудун-на өзүп, эжикип турар. Экономика болгаш политика талазы-биле, а ол ышкаш бодунун оран камгалаынын талазы-биле Совет Эвилели кажангызындан-даа артык күштүгү болгаш шылгалдалар бүүрүнү кажангызындан-даа артык тудуп шыдаар аргалыг. (Үзүлбөс адыш часкаашкыны).

Бир эвес дайын биске дайылыжыр деп диттип келзе, тайбындык болгаш демократиянын бажында турар Совет Эвилели, агрессив империалисттик чуртувунин кандыгдаа бөлүгөженишкинге күштүгү шавышкыны берип шыдаар, ден дээр агрессорларны болгаш дайын кысыкчыларын чылча-шаап, ялап шыдаар. (Адыш часкаашкыны).

Эштер! Дайынга-даа, тайбын ажил-агы болгаш культура тургузушкунунга даа совет улустун чедип алгач тилелгелеринин шитилгелерин байдалдарынын бирээзи болза, бистин партиявыстын шылгарангай угаанын, ырак-көөр национал политиказы болган. Хей националдыг совет күрүнеде 60 ажыг нациялар, национал бөлүктөр болгаш биче улустар чурттап, ажылдап туралар. Мындыг байдалдарда шын национал политиканы чорудуру бистин нийти херөөзи—ССРЭ-нин күчүзүн быжыгаарынга болгаш коммунисттик тургузушкунга канчаар-даа аажок ужур-дузалыг болуп турар.

Бистин партиявыстын национал политиказы болза, пролетар революциянын дугайында ленинчи өөргидинг кезээ болур национал айтырынын эртем талазы-биле үндөзилгенг теориянынга даянып турар. Национал айтырыга коммунисттик партиянын программазынын болгаш политиказынын чогаалдыкчылары болза, Ленин болгаш Сталин болур. Бистин национал политикавысты ленинчи-сталинчы деп алап турар ужуру ында. Совет Эвилелинин улустары бистин партиявыстын национал политиказын изни-биле чепшээреп, чангыс эп-сеткилдиг деткин туралар. Хей националдыг совет күрүнени тургузарынын херез Ленин болгаш Сталин шуут удуртуп турганнар. Улуг Ленин мөчөн соонда эш Сталин бистин чуртувустун улустарынын акы-думалышкы кады ажилдажылганын таарыштыр тургузар талазы-биле, республикаларын эвилелин быжыгаар талазы-биле, бистин улустарынын экономиказын болгаш культуразын сайзырадыр талазы-биле партиянын бүгү ажилын башкарып келген. Национал айтырыг талазы-биле марксисчи-ленинчи өөргидинг ажилдап кылырынга улуг роль эш Сталинга онаашкан. Эш Сталин марксизм-ленинизмни нациянын теориязы-биле байдып, ажилдын ангыныч национал болгаш интернационалдыг сорулгаларын чангыс аайынын дугайында, империализм үезинде национал-хосталгалыг шимчээшкенин стратегиязын болгаш тактиказын дугайында ленинчи өөргидинг сайзырадып, хей националдыг совет күрүнени байдалдарында коммунисттик партиянын политиказынын теоретиктиг үндөзини

ажылдап кылып, коммунизмни тилелгези дээр демиселге социалисттик нациялар болгаш оларнын хөгжүлдөзүнүн дугайында өөргидини тургускан.

Октябрьнын социалисттик Улут революциязы капитализмни дүжүргөш, Россиянын улустарын хостап, национал дарлады узуткаан болгаш улустарны ёзулуг чаартышкычы чедирип келген. Буржуазиянын оон националисттик партиялары-биле кады узуткаанынын болгаш бистин чуртувуска совет тургузугун бадыткатынганынын соонда эрги буржуаз нацияларын суурунга үндөйлөш, чаа социалисттик нациялар тыптып сайзыраан болгаш хевирленгенин.

Ленинчи—Сталинчы национал политиканы амырларга хажык чок бутандырганынын түнелинде бистин чуртувуска Төп Россиянын бурунгаар сайзыраан улустары-биле база олардан хожудап калган кыдыг черлеринин улустарынын аразында ажил-агы болгаш культура хөгжүлдөзүнө царизмдан салгап келген херек кырында ден эвес чорук узуткатынган. Ам бисте хожудангай улустар чок. Социалисттик тургузушкунун чылдарында бистин чуртувуста чаа социалисттик нациялар бодунун арын-шырайын үндөзи-биле өскөрткөн болгаш амгы үенин мурнакчы нацияларыне сайзырап киргенер.

Мурнакчы социалисттик нациянын биллишкиниге чүлөр кирип турары? Эш Сталиннин берген классиктиг тодаралдыгызында, чаа социалисттик нациялар дугайында өөргидинден үндөйлөшө база бистин хей националдыг совет күрүненин төөгүлүг дуржулгалыгын үндөйлөшө, мурнакчы совет нацияга чогумчалыг кол демдектер болза, дараазында чүүдүлөр болур деп чугаалап болур:

Бирээде, мөлчүкчү ангылар чок болгаш бүгү эрге-чагырга улустун холунда турар делегейде э-не мурнакчы нийтилел болгаш күрүне тургузуунун бар турары.

Ийде, бедик хөгжүлдөлий социалисттик улуттурун болгаш улуг социалисттик кедээ ажил-агынын бар турары.

Үште, чонун бүгү-нитти бижикти, уруларнын мавыла өөргидгези, ажил-агынын болгаш культуранын бүгү талазында национал кадр специалистверни белеткээрин хандырып турар дээди өөргидгенин сайзыраангай системасы.

Дөрте, ажилчынарынын болгаш албан-хаакыктарнын боттуг ажил төлөвирин болгаш база тараачынарынын орулгаларын хандыраарынын аргазы-биле, бараан саарылганынын хөгжүлдөзүнүн, хоорайларын болгаш оларнын чаагай-жыдылганынын үзүлдөзүнүн, чурттар байдалдарын экижидерин аргазы-биле бүгү чонун амырлар денелин үргүлчү бедилгенин; улустун кадык камгалаынын хандырып турар медицина албан черлеринин калбак четкилеринин бар турары.

Беште, бүгү расаларын болгаш нацияларын ден эргезинин идеологиянын, улустарын найбарынын идеологиянын тилелгези.

Мурнакчы совет нациянын ол демдектери бистин совет республикаларына бар бе? Ие, бар.

Фактыларны көрөлинер.

Царизм болза, Россиянын улустарынын дарлакчызы болгаш хилинчектекизи болуп турганы билдингир-ле болгай. Хей санын орус эвес нациялар мырнай эрге-шөлөз чок чораннар. Олар буттарынын күрүнежилгези чок чораннар, оларын хаанын дүжүметтери эргелеп чоран, бүгү албан черлеринге херектерин чер-черин улзуунга билдинмес орус дыл кырынга кылып чоран.

Совет тургузугун байдалдарында бистин чуртувустун бүгү улустары бодунун күрүнежилгезин ээлеп алган болгаш сайзыратканнар. Совет эрге-чагырганын үезинде хааны Россиянын национал кыдыгылар колониялар болгаш чартык колониялар чоранандан ёзулуг тускай курулелер—боду девисчээрлиг, национал автономиялыг, боду конституциялыг, боду хоойлужулгалы совет республикалар болу бергенер. Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларын, национал областтарын, округтарын, районнарын болгаш суурларын эрге-чагырга органнында, ажил-агы болгаш административтиг эргеледерин органнында ол черин чонунун амырларын, чачылын болгаш психологиянын билдир, улуска сонгу турган кижилер күрүне херектерин бүгү чонга билдингир төрзөн дыл кырында чорудуп туралар.

Нацияларын ёзулуг шак ындыг

ден эргелери чангыс-даа буржуаз күрүнеде чок. Ол билдингир-ле болгай, чүге дээрге, национал дарлады узуткаары капиталисттик тургузугун хемчээлинге болдунмас. Буржуаз чурттарда күрүне эргелелин бүгү системазы расаларын болгаш нацияларын ден эвес чорунга, расалыг көрүшпөс чорукка, националдар аразынын хыдыкчы болгаш өжөөнөшкөк чорунга үндөзилетин тургустунганы билдингир-ле болгай. Расалыг болгаш националдыгы көрүшпөс чоруктун онза кедерээшкининин талазы-биле ийи күрүне—Американын Катышкан Штаттары болгаш Мурнуу Африка Эвилели ылгалып туралар.

Коммунисттик партия болгаш Совет Эвилелинин чааа Ленинчи—Сталинчы национал политиканы хажык чок чорутушаан, ССРЭ-нин бүгү улус ажил-агынын бедик денели-биле чергелештир, экономика талазы-биле хожудангай национал республикаларын улам бедик хөгжүлдөзүн хандырган. Оон түнелинде ССРЭ-нин улустарынын аразында эртен үден салгап келген ажил-агы болгаш культура талазы-биле ден эвес байдал узуткатынган, ол болза, совет эрге-чагырганын национал политиказынын эң чугула чедиркинеринин бирээзи болур.

Национал совет республикаларын хөгжүлдөзүн чедиркинерин дугайында хей ылаптыг чижектерни көргүзүп болур турган, ынчалза-даа мен чамдык чижектер-биле кызыгаарлатынык көрөй.

Сталинчы беш чылдарын дургузунда совет республикаларда чаа эгелеп тургускан чүүдүлөр болза: металлургия, нефть болгаш химия улуттуру, улуг электри станциялары, кедээ ажил-агы машиналары, тракторлар бүүдүрүлдөзүн заводтары, тракторлар болгаш автомобильдер-цемент заводтары, пөс-таавы база азы-чаа комбинаттары болгаш эске-даа хей улуттуру бүүдүрүлгелери тургустунгулаан.

Национал республикаларын улуттуру, ылангыя улут улуттуру бүгү ССРЭ-ге нийтизиден дүрген сайзырап турганы Чөөн чүктүн—Узбек, Казах, Киргиз, Туркмен совет республикаларын чижектеринден көрүп болур. Ол республикаларын улуг улуттурунун продукциязы 1928 чылдан 1951 чылга чедир 22 катип өскөн турда, ССРЭ-ге улуг улуттурунун продукциязы нийтизи-биле ола үдө 16 катип өскөн.

Ырак эвес эртен үдө хаанын Россиянын чөөн кыдыгылары улуттуру хөгжүлдөзүн денелиннин талазы-биле буттарынын Турция, Иран, Афганистан ышкаш ындыг кожаларында барык ылгалбас турганы билдингир болгай. Совет эрге-чагырганын чылдарында бистин Ортакы Азия республикаларыныс улуттуру хөгжүлдөзүн ССРЭ-биле кызыгаарлажып турар Чөөн чүк чурттары дүрген эртен болгаш ырак бурзунаар барганнар. Бир эвес адаан совет республикаларын Чөөн чүктүн элзэн каш чурттары-биле индустриалдыг хөгжүлденин денелинни электри куш-ажылы ындыг чугула көргүзүшкүн талазы-биле дөмөйлээр болза, 17 миллион кижип чурттакчылыг ол беш республикалар—Узбек, Казах, Киргиз, Туркмен болгаш Таджикистан болза, 156 миллион кижип чурттакчылыг Турцияны, Иранны, Пакистаны, Египетти, Иракты, Сирияны болгаш Афганистанны кады алырга, электри күжүн үш катип хөйүн кылып үндүрүп туралар. (Адыш часкаашкыны).

А бир эвес электри күжүн ажилдап үндүрөр талазы-биле чангыс совет республиканы, чижээлээрге, Азербайджанын Турция-биле дөмөйлээр болза, бары 7 миллион кижип эвээш чурттакчылыг совет Азербайджанда электри энергиязын «америк дузаламчынын» дузаанче кирген Турциядан дөрт катип хөйүн кылып үндүрүп турар. (Залда шимзөөн каткы үнген).

Бистин совет республикаларыныс бодунун хөгжүлдөзүнө Барыын Европанын хоочун улуттурун чурттарыны дика мурнай бергенер.

Чижээлээрге, чангыс совет республиканы—Украинаны Европанын ийи улуг буржуаз чурттары—Франция-биле болгаш Италия-биле дөмөйлөп көрөзүлгөн. Бо таварылгада шуптуну дөмөйлөп болбас деп билдир апзар. Украина ССР-де мөлчүкчү ангылар шагда-ла узуткатынган, заводдар, фабрикалар, чер болгаш куш-ажылы бүгү продуктулары болза, улустун байлаа болур, ажил чокталыр чорук мөгөзгө-биле узуткатынган, бүгү эрге-чагырга бүүрү-биле улустун холунда деп чүве билдингир. Бо талазы-биле эрге-чагырга капиталистерин холунда турар Францияны болгаш Италияны Совет Украина үжен ажыг чыл бурзунаар-ла артынга ырак каапкаш бунгар болгай. (Залда шимзөөн болган). Ынчангаш ол чурттары эко-

номиказынын дугайында чүглө чамдык чугула чижектерни дөмөйлөп көрөзүлгөн.

Бодунун туруп келгенин үезинде даштыкы эжелекчилерин халдаашкынарынын соонда урелишкиннерден болгаш хүл-ыйбадан ийи катип көдүрүп ужурга таварышкан Украина болза, ам шойну Франция болгаш Италияны катип алганында (адыш часкаашкыны) дика хөйүн эзилдирип турар, кашы болгаш прокаты Франциядан хөйүн, Италиядан үш катип ажыгы берип турар; хөмүр дашты Францияны болгаш Италияны катип алганында бүүн чартык катип хөйүн үндүрүп турар; тракторларны куш талазы-биле Франция-биле Италиянын кады кылып үндүрүп турарында барык үш катип хөйүн үндүрүп турар; тарааны, картофельди, чигир сөкөлазын болгаш чигирни Францияны болгаш Италияны катип алганында дика хөйүн бүүдүрүп турар.

Социалисттик улуттурунун база колхозчу кедээ ажил-агынын көдүрүшкунун үндөйлөшө украин улус бай шыдаларын амырлар-биле чурттап турар болгаш Францияны база Италияны улустарынын казытырганы культуранын бүгү ле чаагай байдалдарын ажыглап турар.

Бодунга совет тургузугу тургускан соонда Прибалтиканын совет республикаларынын ажил-агынын дүрген хөгжүлдөзүнүн чижээ биче эвес көргүзүлгү. Бир эвес Литваны, Латвиянын болгаш Эстонун эвилелдешкен республикаларын Норвегия-биле, Голландия-биле болгаш Бельгия-биле дөмөйлээрге, совет республикаларга улуттуру хөгжүлдөзүн темпизин Европанын адатынган капиталисттик күрүнелеринден денел чок бедик.

1952 чылдын эгезинде Литва ССР улуттуру бүүдүрүлдөзүн дайын мурнунагы денелин 2,4 катип, Латвия ССР—3,6 катип, Эстон ССР—4,1 катип ашкан турда, совет республикалар дайындын дика үрелген ажил-агы үнө-даа. Норвегия, Голландия болгаш Бельгия ол үдө улуттуру бүүдүрүлдөзүн продукциязынын дайын мурнунагы денелин чүглө шоолуг эвес ашканнар.

Эрги капиталисттик Латвияга харын ол үдөгү оон чагырыкчыларынын тодаргай-ла чаап чажырып каан саннары-биле улуттуру бүүдүрүлдөзү 1913 чылдан 1939 чылга чедир, тодаргайлаарга 26 чылдын дургузунда бүүн чартык катип улуткап турган болза, а чаа Совет Латвияга 11 чылдын дургузунда—1940 чылдан 1951 чылга чедир дайындын болган хоозураашкын болгаш дайынын эжелели турза-даа, улуттуру бүүдүрүлдөзү 3,6 катип улутканын дөмөйлээр сонугангыч боор.

Ындыг улуг чедиркинер кедээ ажил-агынын хөгжүлдөзүнүн талазында даа бар болуп турар.

ССРЭ-ге колхозчу тургузугун тилелгези-биле совет республикаларын кедээ ажил-агыны соксаал чок көдүрүшкунун орунуче быжы-биле кирген. Колхозчу тургузуп болза, совет эрге-чагырганын эң улуг чаалап алышкынарынын бирээзи болган, чүге дээрге, тараачы массаларын социализм тургузушкунун нийтилештирп, кедээ ажил-агы бүүдүрүлдөзүнүн бүгү адырларынын хөгжүлдөзүнүн мынчага черле көстүп көрбөзөн чаа аргаларын айткан болгаш миллион-миллион тараачынарын материалдык болгаш культурулуг денелин үргүлчү бедиринин байдаларын тургускан.

Түнелинде ам бис бүгү совет республикаларда агрономия эртеминин чаа чедиркинерин ажилдап турар болгаш амгы үенин техниказы-биле эске кандыг-даа чурттан дээр чепселген улуг, бедик бараанын социалисттик кедээ ажил-агы болган бис.

Ону Совет Эвилелинин республика бүүрүздөн көрүп болур. Ынчалза-даа мен болза, совет эрге-чагырга чедир кедээ ажил-агы э-не хожудап калган, кедээ ажил-агынын кандыг-бир машиналарында туржук, харын эң бөдүн машиналар безин чок турган Чөөн-чүктүн совет республикаларына база катип доктаайн.

Амгы үдө Узбек, Казах, Киргиз, Туркмен ССР-лерин колхозтары

Партияның XIX съездинде эш Л. П. Берияның чугаазы

(Эгеzi 2-ги арында).

дыг: тарылга шөлүнүн муң гектар бурзуңде-ле 14 тракторлар онаажып турда, Францияда шак ыңдыг шөлге 7 тракторлар, Италияда—дыкка эвээш күштүг 4 тракторлар онаажып турар. Чөөн чүктүн даштыкы чурттарында чөгөнчиг эвээш санын тракторлар барын чугаалаанда херээ чок боор. Бир эвес Узбек ССР-ге бир тракторга-ла 70 гектар тарылга онаажып турда, Пакистанда бир тракторга-ла 9 муң гектар, Иранда—18 муң гектар онаажып турар.

Социалисттик көдээ ажил-агынын хөй санын машиналар биле хандыртканы тараачынарнын күш-ажылын үндөзүнн-биле чингеткен болгаш амгы үеңд агро-техниказы-биле холбаштырганы бедик дүжүттү аларын хандырган.

Чөөн-чүктүн совет республикаларынын сайзырангай хөй адырлык көдээ ажил-агынын бедик техниктиг культуразынын бирээзи — хөвөнни чижекке алылынар. 1951 чылда ол республикаларга чиг хөвөнни дүжүттү гектардан ортума-биле 21 центнер болган.

Совет хөвөнчилеринг чедип алганы ышкаш ыңдыг дүжүт делегейде хөвөн бөдүрүп турар чангыс-даа чуртта чок. Ол-ла 1951 чылда хөвөнни дүжүтү гектардан Египетке 11,5; АКШ-ка—8,3. Индияга—3,4, Пакистанга — 5,2; Турцияга — 7,2; Иранга—4,5 центнер болган.

Чөөн-чүктүн совет республикаларына хөвөнни бедик дүжүдүүнүг улуг-улуг шөлдерден алдынган дугайын адынган совет республикалар хөвөнни Индияны, Египетти, Ираны, Турцияны болгаш Афганистаны катай аларга ыңча хиренин бөдүргөнүн фактызы херечилеп турар-дыр. (Адыш чаксаашкыны).

ССР Эвилелиниң составына кирип турар национал республикаларнын экономнуг хөгжүлдөзүнн талазы-биле чамдык фактылар мындагыдыр. Олар болза, ол республикаларнын экономиказы кризистерни болгаш кудулап бадыйшыккыны билбейн соксаал чок өзүп сайзырап турар дугайын чугаалап турар-дыр. Хамыктын сөөлүндө, ол фактылар болза, империализмден чарылгаш, капитализмдин болгаш помещиктерниң тергидээшкенинде хосталган улустар чүгү-даа чедип ал болур дээр дугайын херечилеп турар-дыр (Адыш чаксаашкыны).

Национал совет республикаларга сайзырангай социалисттик экономиканы тургузар дээш республикаларнын хөй кезинин культура талазы-биле жужадалыктын чок кылдыр, культура тургузуушкунун чок болганга калбартыр төрөөн дыл кырынга эге болгаш ортумах школаларнын калбак четкизи тургузар, дээди өөрөдиге системазын эгелен тургузар, үндөзүн чоңнардан квалификациятынган ажилчылларны, инженерлерни болгаш техниктерни, агрономдарны болгаш зоотехниктерни, башкыларны болгаш эңчилерни улуг хемчээлди-биле белеткээрин таарыштырар херектиг турган.

Ленинчи—Сталинчы национал политиказы боттандырган түңнелинде Совет Эвилелиниң улустары өзүлүг культура революциязын боттандырганар.

Ам үеде совет республикаларынын улуттунда, тудушкунда болгаш транспортта 2 миллион ажыг инженер-техниктиг ажилдакчылар ажилдап турарлар; көдээ ажил-агында 400 муң хире агрономнар, зоотехниктер, ышкычылар болгаш өскө-дээ специалистер ажилдап турар; барык 2 миллион башкылар болгаш дээди өөрөдиге черлерини башкылары школаларда, техникумнарда болгаш дээди өөрөдиге черлеринде ажилдап турарлар; барык 300 муң эңчилер болгаш 900 муң фельдшерлер, медицина сестралары болгаш өскө-дээ медицина составы хоорайларнын эмнелге албан черлеринде болгаш көдээ черлерде ажилдап турарлар. Совет республика бурзуу ам оңтон муң дээди билгилг специалистерлиг.

Совет республикаларга үндөзүн чоңдан совет интеллекциянын кадрларын белеткээрине дээди өөрөдиге черлерини болгаш техникумнарнын улуг четкизи тургускан. Бистиң чуртувуса совет эрге-чагырганы тургузарына чедир Россиянын чугула төптөринге туруп турган шоолуг эвези санаваска 96 дээди өөрөдиге черлери турган. Ол өөрөдиге черлеринге 117 муң кижик өөренип турган.

Чижээлээрге, Талжи ССР-де чоңун 10 муң кижинден дээди өөрөдиге черлеринде 58 кижик, Туркменде—60, Киргизте 64, Узбекстанда—71, Азербайджанда—93 кижик өөренип турарлар. Ол-ла үеде Иранда чоңун 10 муң кижинден дээди өөрөдиге черлеринде 3 кижик, Индияда—9, Египетте болгаш Турцияда—12, Швецияда—21, Италияда—32, Данияда—34, Францияда—36 кижик өөренип турар.

Совет эрге-чагырганың үезинде 48 национал улустар бодунун бижин чогаадып тургускан болгаш төрөөн дыл кырында өөрөдиге номнарын, номнарын, солуннарын үндүрүп турар. Сөөлгү 30 чылда Совет Эвилелиниң республикаларында 90 муң хире эки кылдынган болгаш дериң белеткээш школалар тургустунган, оларнын үштүн ийизи эвөлөдөшкөн национал болгаш автономнуг республикалар.

Социалисттик экономиканың өзүлдөзү-биле Совет Эвилелиниң чоңуну чаагай байдалынын денели улам-на көдүрүп турар. Бүгү совет республикаларда ажилчылларнын, албан-хаакчыларнын ажил төлөвири дыкка бедип, тараачынарнын орулгазы улугу-биле өскөн. 1940 чылдан 1951 чылга чедир үеде ажилчылларнын, албан-хаакчыларнын орулгаларынын ийизи түнү болгаш тараачынарнын орулгалары 78 хуу өзүп көвүдээш.

Совет күрүне бистиң чуртувустун улустарын кадмын камгалады дээш улуг сагыш салышкынын илергейлеп турар. Ол талазы-биле көрүштүг чүве болза, эмнелге дузаламчызы-биле чоңун хандыртканы болур. Тус-тус совет республикаларнын талазы-биле каш чижектерни көргүзөй.

Совет эрге-чагырганын тургустунганга чедир Узбекстанга чангыс эмчиге чоңун 31 муң кижизи онаажыр турган. Ам Пакистанга чоңун ыңча хире кижизи чангыс эмчиге онаажыр турар. Амгы үеде Узбек ССР-де чоңун 895 кижизинге чангыс эмчи онаажыр, Узбек ССР болза, чоңун 4350 кижизинге чангыс эмчи онаажыр турар Египеттен, барын Европанын бир муң кижиге бир эмчи онаажыр турары Францияда, азы чоңун 1160 кижизинге чангыс эмчи онаажыр турар Голландиядан эмчилер-биле артык хандырттыган.

Азербайджан ССР-ге чангыс эмчиге 490 кижик онаажыр турар. Совет Азербайджанын чоңу эмчи дузаламчызы-биле Турциянын чоңундан 8,5 катап эки, Ираннын чоңундан 23 катап эки хандырттыган, 373 кижиге чангыс эмчи онаажыр турар Грузин ССР-ни 483 кижиге чангыс эмчи онаажыр турар Армян ССР-ни чугаалаарга кандыгы дээрге, ол республикаларнын чоңу эмчи дузаламчызы-биле делегейде кандыг-даа чурттан дыкка улуг хемчээлди-биле хандырттыган. Ыңчалза-даа херек чүгүле совет республикалар хөй санын эмчилер-биле хандырттыганында эвес. Байдалды бүрү тодардырынга муон адаанда чүүлдерни билери чугула. Совет Эвилелинде медицина хандырылганын бүгү хевирлерин чоңа галас берип турар, а эки-эки санаторийлерни болгаш дыштанылга бажынарнын чыл бүрүде миллион-миллион ажилчы чоңнар ажиллап турар, ыңчаарга буржуаз чурттарда эмнелге дузаламчызын өрөктүг көргүзүп турар, ол өртөк дыкка бедик, чыңчанган ол ажилчы чоңнарнын калбак массаларына ажыгатынас. Мында курорт болгаш санаторийлерни ажыглаары тамчыктыг мөтчүкчүдернин кызыгаар чок көргөткөннөр чүүл болур.

Совет нитилел болгаш күрүне тургузуунун байдалдарында социалисттик нацияларнын хөгжүлдөзү, нациялар аразында ажил-агы, культура талазында херек кырында ден эвес чоруктуу узуткааны, даштыкы дайыннардан совет күрүненин камгалаанын херээңге нацияларнын үр үеде кады ажилдажылгазы болза, бистиң чуртувуса нацияларнын ден эргезинин идеологиязынын, улустарнын найыралынын идеологиязынын тийлелгезинге чедирип келген.

Бистиң чуртун улустарынын аразында найыралы хөй шыгалдаларнын дамчып эрткен. Гитлержи эвилелге удур дайн улустарнын найыралынын улуг шыгалдаларынын бирээзи болган.

Ада-чуртун Улуг дайынын соонда бистиң чуртун улустарынын аразында найыралы дайынның эжелелгине таварышкан девискэрлерге социалисттик ажил-агыны катап тургузуп турар үеде чаа күш-биле илергейлеткен. Эжелелге таварышкан республикаларнын, районнарын ажил-агыны катап тургузарына Совет Эвилелиниң бүгү улустары эң ийиз киржилгели болган чүгү дээрге, олар оң бодунун хан-дамырында херээ болгаш бүгү күрүнени сонгаарлады болбас сорулгазы кылдыр санааннар. Улустар бот-боттарына ыңдыг дузаламчыны көргүзүп турганы кая, кан-туралар.

дыг буржуаз күрүнеден көзүлгөн деп?

Ам, ССРЭ социализмден коммунизмче чоорту шилчилгени боттандырып турар үеде, Совет Эвилелиниң улустарынын найыралы бодунуң хөгжүлдөзүне чаа улуг-биле байыттып турар. Совет республикаларнын чедип алганы экономика-нын болгаш культуранын бедик денели Бүгү-эвилелге ажур-дузалаг чугула сорулгаларын шитпирлээринге оларнын улам-на идеялик киржириниң аргаларын айткан.

1917 чылдын октябрыла орустун ажилчын ангызы Ленин—Сталинниң партиязынын удуртулгазы-биле канчаар-даа аажок төөгүдүг улуг маалдырыг херекти кылган, делегейни кургаг чериниң алдынын бир кезээңге делегей империализминин фронтунун үе кирген, буржуазиянын эрге-чагырганын узуткаан болгаш национал-колониалдык дарлалды кичизин буза шапкан. Орустун ажилчын ангызынын дузаламчызы чокка бистиң чуртун улустары ак-гвардейжилерден болгаш индустриалдерден боттары камгалап ал, база социализмни тургузуп шыдавас турганнар деп чүве чыганган чок. Шаанда капиталисттик хөгжүлдени эртпэн улустарнын дугайын ак көөр болза, орустун ажилчын ангызынын үр үеңи болгаш үргүчүнү дузаламчызы чокка олар ажил-агынын капитализмге чедир формаларында социализмче шилчилгени боттандырып шыдавас турган ийик.

Ада-чуртун Улуг дайынын чылдарында орус улуска шынар болуп турар—тода угаан, туруштуг характер болгаш шыдамкый чорук оңа күш-биле илергейлеткен деп эш Сталин чугаалаан. Орус улуг бодуну маалдырыг, эрес-дидим чоруу-биле ол дайына бистиң чуртувустун бүгү улустарынын аразында Совет Эвилелиниң удуртукчу күжү болурунун ийизи хүлээп көрүшкүнүн ийизини шызыктырган. (Узулбес адыш чаксаашкыны).

Бистиң чуртун бүгү улустары орус улустун чижээн эдербишаан, оон-биле кады хол-холундан туттуңуп алгаш дайыны-биле маалдырыг тулчуп турган, орус улус-биле кады олар болза, гитлержи Германияны болгаш империалисттик Японияны ашкан тийлелгени чогаадыкчылары болганар, улустарнын сталинчы найыралына үндөзүлгөн хөй националдыг Совет социалисттик күрүне кайы хире чүгүлүг болгаш тийлелгес күштүг болуп турарын бистиң чуртун улустары бүгү делегейге көргүскөн.

Бистиң чуртун улустарынын найыралынын үндөзүн болза, оларнын амдыралчы эрге-ажыктарынын ниятизиде болур. Совет Эвилелиниң улустары оларнын совет эрге-чагырганын байдаларында тылканы бодунуң хосталганын, хамаарышпас чоруун болгаш ааскежикти амдыралын чүзүп-баазын дайынардан камгалап алгаш күзөлдиг болгаш шитпирлини катыштырып турар, коммунисттик ингиелелди тургузар дээш нити демисел катыштырып турар. Сталинчы бузулбас найырал-биле чангыс-аай Совет күрүнеде сырый катышкын республикаларнын эвилели тийлелгес болгаш коммунизмни чедишкенин тургузуп, бодунуң чаалап алышкыныннын айнаыл бурзуңден камгалап ал болур дээрзин бистиң чуртун улустары эки билдилер.

Бистиң партиявас болгаш эш Сталин боду совет национал политиказы амдыралга шың чорудар дугайында могаг чок сагыш салып турар. Партия болза, ленинизминин дайынары-биле демиселге ленинчи-сталинчы национал политиказы камгалап алган болгаш улуг күрүнени шовинизмин база национализмин болгаш буржуаз космополитизмин бүрүн, туулунга чедир чылча шаварын хандырган.

Бистиң партиявастын баштычы эш Сталинниң улуг алдар-хыялазы чүд дээр болза, ол бодуну шыгалтангай удуртулгазы-биле бистиң чуртувустун бүгү улустарынын күш болгаш угаан күштериниң өзүлүг чаартышкынын болгаш көстүп көрбөз көдүрүшкүнүн хандырганы (адыш чаксаашкыны). Бузулбас акы-дүңма найырал-биле сырый катыштырганы болгаш оларнын күже-нишкениннн карачангыс улуг сорулгаже—бистиң Төрөөн чуртувустун күчүнүн быжылдарына база коммунизмниң тийлелгезинге углап башкарганы болур. (Узулбес адыш чаксаашкыны).

Чангыс аай хөй националдыг Совет күрүнениң системазында социалисттик нацияларнын хөгжүлдөзүн чедип алдынган чедишкенин бүгү делегей талазы-биле канчаар-даа аажок улуг ажур-дузалаг болуп турар.

Бистиң чижээвистен капиталисттик чурттарнын ажилчын ангызы мөл-чүгүлдөдөн, аялар болгаш ажил чок чорукта, фашизмни тургузарынын өзүп турар айылында болуңун адырлып үеринче орукту көрүп турарлар.

Бистиң чижээвистен колониалдык болгаш хамааргалыг чурттарнын улустары дарлалдан болгаш эргеш-шөлзө чок чоруктан—хосталгаже болгаш хамаарышпас чорукче, улустар аразынын көрүшпес болгаш өжөнөшкөк чорудан—улустар аразынын акы-дүңмалышкы найыралынче, аш болгаш аялардан бай шыдалгы чуртталгаже, бедик билбес болгаш культура талазы-биле жожудангай чоруктан—культураның, эртемниң болгаш уран-чүдүлүг чечектелишкенинче орукту көрүп турарлар.

Төгүңүн бүгү чорудулгазы бистиң партиявастын баштычы эш Сталинниң «...Ам херек болза, империализминин улуг делгем колониалдык чурттарын хөй миллион массаларына социализм болза, хосталганын дугу болур чижек болуп турар (чижек болуп эгелелде турар)» деп өстөрин улам-на бадиткап турар-дыр.

Хосталганын, национал хамаарышпас чоруктун идеязы, социализминин идеязы кудандырткан чурттарнын эңне ирак-зандык буланнарине сингип кирип турар.

Бодунуң хосталгазы дээш демисел жип турар улустар болза, тайбын болгаш социализминин улуг лагери оларнын талазында, Совет Эвилели, Кыдат Улус Республика болгаш улус демократиязын чурттары тайбын херези бүгү расаларын болгаш нацияларнын хамаарышпас чоруун болгаш өзүлүг ден эргезин камгалап турар база ол күрүнелерин туруп турарынын фактызы дарлаткан улустарга оларнын демиселин чингидип, реакциянын кара күштерин чөгүтөп турар деп чүвени билеп турарлар.

Американың Катышкан Штаттарынын болгаш өскө-дээ буржуаз күрүнелерин чыгыркы бөлүктери өзүп турар национал-хосталгалык шимчээшкениге удур боттарынын күш чоңундан кудандырткан улустарнын бодунуң кудандыкчылары бил демисел болза, Чөөн чүкте совет пропагандалын түңнели болур дийип чүлчүрүп турар.

Өдө чок буржуаз политиктерге ол дугайында харыны эш Сталин хөй чылдар мурунунда ла берген.

Эш Сталинниң чугаалааны болза: «Чөөн чүкте пропаганда чорудуп турар дээш бисти буруудалып турар... Бис Чөөн чүкке пропагандалан качыгдывайн турар бис: Ол болза, улустарнын акы-дүңмалышкы чоруу фразза эвес, а херек болур карачангыс чурт болурун бузурээр дээ, хамаарыгалыг чуртун азы колониалын хамааты бүрүзү совет чуртуу чедип келгеш, чуртуу улус канчаар эргелеп турарын көөрү ол-ла, кара болгаш ак, орус болгаш орус эвес бүгү өднерин болгаш улустарнын кижилери чангыс кожугда туруп алган улуг чуртуу эргелээр кады шимчедип турарын көөрү ол-ла. Бир тээ Совет Социалисттик Республикаларынын Эвилели ышкаш ажил-херек-биле ыңдыг пропагандалы фактызы бар чүве төлөзө кандыг-даа парлагга азы аас пропагандасынык херек чок.» (Узулбес адыш чаксаашкыны).

Улус демократтыг чурттар бодунга чаа амдыралды тургуспушаан, хөй националдыг совет күрүнени тургусканын болгаш быжылгаанын байлак дуржулгазын аягы-лап турарлар.

Демократтыг күрүнелерин аразында кижик төрөдөгенин төөгүзүнүң билеп көрбээни харызлааларын чаа хевир тургустунган. Ол харызлааларын кол оңа чүлү чүд дээр:

улуг болгаш биче бүгү улустарын долу болгаш өзүлүг ден эргелелгине, күрүне бурузунун бүгү тускай өргөлери болгаш хамаарышпас чоруун камгалаарына, албадалдын империалисттик политиказында болгаш улустарын кудандырып ылгаштыр өскө күрүненин иштикл херектерине кирешпезинге; империалисттик күрүнелерин чорудуп турары чакыт чугаалжышкыныннын, иттиришкенин, аяк азы чажыт өжөнөшкөк чоруктарын политиказында ылгаштыр улустар аразынын бот-боттарынын национал эрге-ажыктарына, идеялине болгаш найыралына; империализм лагеринде китпек турар чиг-эттиң болгаш саарылга рыноктары дээш конкурентилгил чилиг демиселден ылгаштыр чурт бурзуу үшүп национал эрге-ажыктары-биле дүшүрт ажил-агы хөгжүлдөзүнүн эңне таарымчалыг байдалдарын хандырып турар ханы экономнуг кады ажилдажылга болгаш бот-бодунга дузалажышкына; экономиказы милитаризастаарынын, чаа делегей дайынын белеткээрин болгаш өскүдеринин, ажилчы чоңарынын амдырал денелине халдашкынын империалисттик политиказында ылгаштыр тайбын хандырынга, бүгү чурттар аразына экономнуг болгаш культуру харызлаалары катап тургузарына болгаш хөгжүдөзүнүн

демократтыг күрүнелерин нити оралдажышкынына үндөзүлгөнүн турарында болур.

Империализм лагеринде туруп турар нациялар болгаш күрүнелер аразында харызлааларнын характерлиг оңа чүлү болза, америк капиталисттик делегейге тергидээшкенине чазылгаан оралдажышкыны болур. Америк империализм бөмбүрээктиг бүгү кезектеринче бодунуң четкелерин калбарткаш, топтас эрремчигей ышкаш хөй-хөй улустарнын болгаш күрүнелерин амдыралдыг чулуктарын соруп чип, оларны кулданырынга кандыг-даа четпестерин талда давайн турар. Эңне непертээр метод болза, америк «дузаламчы» деп адаар чүвенин адаа-биле кулданышкы болур. Оон дуржук америк «дузаламчыны» ап турар чурт бодунуң тускай турар эргезин болгаш хамаарышпас чоруун кыска хуусаада чилдирип, чалча чуртун байдалына дүжүп бадып турар. Ындыг чурттуг илеге болур эң хөй чүвени болза—дең эргелиг эвес өмзөржикчининг байдалынык керери болур.

Американың Катышкан Штаттарынын бот хуң ыңдыг ден эргелиг эвес өмзөржикчизи болза кажан бир-шагда «далайлар элекчизи» «делегей мастерская» кылды» санатын чораян Великобритания болур. Америк империализм Англияны чиг-этти үнер дөстөринден болгаш саарылга рыноктарында хуң-бүрү улам-на үндүр кызып, оон турдуу бурзуун холга кирип албашаан, оңу Европаның болгаш Азиянын чурттарында үндүр теп турар. Англия доминионар—Новая Зеландия-биле болгаш Австралия-биле Ожум океан пактызы деп адаар чүвени айтырылларынын талзы-биле АКШ-биле чугаалажышкынында бодунуң карагалжыкчын чорудан чөпшөөрткөн англи чазактын тейлеп сөгүрүн дилээң америкчир каржызы-биле ойталаарына херек четкен турган. Оон-биле холбаштыр харында-да консервативтиг парлагга безин чокта чаа Англияны бодунуң адын төрөли (каткы, залда шимзөө болган) кылдыр көрүп, сургат, улуурган азы херекке албай турар деп муңгаргай байдал-биле дүрөт алыртып турган. А консервативтиг солуннарын бирээзи—«Дейла май» шуут-ла мыңча дээ: «Бир эвес бис бодунуң тургузувусту ол-бо черлерге чидире болузувуса уда-вайн бистиң чидире чүвенис чок апаар». (Залда каткы). Англиянын чыгыркы бөлүктери оң үлбейн турар деп болуп болбас, ыңчалза-жок олар чуртуу ам-даа багай байдалдын үезинде эки чүвени кылдырып оралдажып, америк дужаалга чыгыртырын үргүлдөшүшкөн турарлар (Залда шимзөө үңген).

АКШ-тын империалисттик хартаачылары боттарынын кулданып алган чурттарын агрессив дайынын деп кийтери кылып ап, ол чурттуу аныктарын пушка эди болур рольче кирип тыртып турарлар. АКШ-тан хамаарыгалыг чорукче кирген чурттар ыңчаар чададан чадаже дайынны уржуктуг оруунче кирип тыртыртып бар чыдар.

Капитализмге айыыл кыжанып турар чер болганында-ла оок тынын аларын оралдажышпаа, колониалдык тергиделдин болгаш эңне реакцыйлыг өзү-чурумнарын тергидээшкенин артырып аларына национал-хосталгалык шимчээшкени болгаш демократтыг революция кыжанып турар чер болганында-ла демиселшканын америк империализм болза, делегей реакциязынын чөлөңгөж болгаш чаштынар чери апарган. Бодунуң шериглерин хосталга ынакшылгы улустарнын жандарынын болгаш боосталакчыларынын байдалына кирбишаан, америк империализм бажын дергилеп чоруп турар. АКШ-тын хамаарылазын кирген чурттарнын улустары оларнын амдыралына америк киржилгеге удурланып, кел дивези дээржилерни бодунуң чуртуулаң ундур сызырганын нити национал масштаб-биле органиастатынып, национал алдарына болгаш үезинге доорамчылашкын дээш оларга күчүлүг өжөнөшкөк харылап турары ылап-ла чөптүг чорук болур.

Даштыкы айыыл туруп турар дээр бодал хүнден хүнге улажып турар америк улус бодунуң элчээнде ол пропагандалын бүгү-ле хоозун чорунуң билеп эгелеп турар. Өзүп турар дайн чарыгдалдарынын ар үргезинден Катышкан Штаттарнын чыгыркы бөлүктөрүнүн амгы политиказына бодунуң хөңү чогул ол улам-на илергейлеп турар.

Эштер! Бистиң партиявастын XIX съездинге ужуражып турарынын кол түңнели болза, Совет Эвилелиниң көстүп көрбөз күчү-шыдалы болгаш бүгү делегейге авторитетти чедип алганы болур. Бис оң бистиң чуртувусту агарлык чурттан улуг-пурлуг муңагы күрүне кылдыр хуулдурун индустриализациянын политиказынын аргазы-биле, бистиң көдээ ажил-агыбызды улуг, мезгилдээшкенин, делегейде үң муңагы чурт кылдыр хуулдурган коллек-

тивизациянын политиказынын аргазы-биле, ССРЭ-нин улустарынын уретинмес чангыс-эвин болгаш найыралын хандырган ленинчи-сталинчы национал политиказы туулунга чедир чорутканынын аргазы-биле, улустар аразына тайбыны дөткенинче угланган сталинчы даштыкы политиказы чайгылыш чок чорутканынын аргазы-биле чедип алган бис.

Бистиң чуртун улустарынын чаагай байдалы болгаш культуразы бедик чадаже көдүрүлген.

Совет эрге-чагырганын 35 чылын дургузунда бистиң чуртувус кампалысттик чурттарга чүс-чүс чылдар негетинип турган шак мында үлөтүр депшилгезин чедип алганын төөгү көргүзүп турар. Бир эвес ССРЭ совет эрге-чагырганын чылдарында бодунуң улуттур бөдүрүлдөзүн 39 катап улуттарын болза, Англия улуттур бөдүрүлдөзүн ол хире улуттарына 162 чылды (1790 чылдан 1951 чылга чедир), а Франция сөөлгү 90 чылдарын дургузунда бодунуң улуттур бөдүрүлдөзүн чүгүлө 5,5 катап улуттарын. Американың Катышкан Штаттарын аларга чүу болуру дээрге, сөөлгү 35 чылдын дургузунда олар улуттур бөдүрүлдөзүн чүгүлө 2,6 катап улуттарын.

Социалисттик күрүне бодунуң чедишкениннн төөгүлүг кыска хуусаада чедип алган, чүгү дээрге. ССРЭ-нин экономнуг болгаш культуру дүргөн хөгжүлдөзүнө совет тургузуу мыңчага чедир көстүп көрбөз аргалары айткан, чүгү дээрге, социализм дээш бистиң улустун демиселин херекти кайнаар чорудары билер, бергелерден кортпас коммунисттик партия удуртуп келген. (Узулбес адыш чаксаашкыны).

Бистиң чуртувуса социализминин тийлелгезинче орук чинк эвес болган. Ол орукка иштик-даа, даштык-даа байдалдын эвээш эвес бергелери болгаш шаптыктары турган, ыңчалза-даа бистиң партиявас мобилизастакчы беден турган, база оларны чедишкенин аяк тийлээң. Ам бистиң мурунуста коммунисттик тургузуушкунуң улуг болгаш нарын сорулгалары турда, бистиң партия вяс, совет күрүнениң удуртукчу партиязы, бергелерни баш удур көөр база оларны аяк тийлээринче улусту чорудар дээш бүгү чөпсөк-биле беден турар хүлээлгелиг. Ленинни болгаш Сталинниң тургусканы база кижизиктени бистиң партиявас муон сонгаар каян-даа бодунуң улуг сорулгаларынын бединге турар дээрзинге бүзүрелдиг бис. (Адыш чаксаашкыны).

Улуг Ленин биле кады эш Сталин бистиң партиявасты тургузуп, быжылгааш 1917 чылдын октябрда Россиянын ажилчын ангызын капитализмин штурмнарине чедирип келгеш, делегейде бирги совет күрүнени тургускан. Улуг Ленинниң мөөчөзүнн соонда чүе чылдын чэрби бежинден аягы үеде эш Сталин бистиң партияны болгаш совет улусту чаа коммунисттик амдыралдык эрттип көрдүмзөөн оруктары-биле апар чорур. Ол оруктун чаа чада бурзуңде-ле эш Сталин бистиң партиявасты теория талазы-биле чөпсөтөп, болушкунуң оон ынагы чорудулгаларын баш удур көөрүңге оңу өөрөдип, кол сорулгаларын шитпирлээрине углап-дырып турар.

Партиянын идеялиг амдыралында канчаар-даа аажок улуг болушкунуң болза, марксчи-ленинчи теорияны «ССРЭ-де социализмин экономнуг проблемалары» деп ажилда да эш Сталиннын улам ыңай сайзыратканы болур.

Эш Л. П. Берияның чугаазы

(Төнчүзү).

рыларынга партияга болгаш совет улуска оларны келир оруун чырыткан тода болгаш билдингир харыны эш Сталин канчаар бергенин көрүп тур бис.

Социализмден коммунизмге шилчилгени ботандыраарың байдалдарың болгаш оруктарың дугайында эш Сталинның айтышкынарың бистин сьезд болгаш бистин бүтү партия коммунизми тургузганы дээш демиселге бодунун программасы кылдыр хүлээп алырың чигиниң чок. (Динмитиг, үзүлбес адыш часкаашкыны).

Ол сталинчы программага бистин партия болгаш бүтү совет улус канчаар-даа аажок улуг энтузиазм-биле журашкан. Ол болза, совет кижилерин дээр күзелдерин чагынган турар база оларны Ленинниң болгаш Сталинниң улуг идеяларын тийештеги дээш чаа маадырлыг керектерге сорук киирип турар. (Адыш часкаашкыны).

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң япон айтырыгының талазы-биле резолюциясы

ПЕКИН. Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган япон айтырыгының талазы-биле резолюциясының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Ол резолюцияда чугаалап турары болза:

Японияны шериг базазы болдурганы-биле болгаш оон ремидитаризация-биле холбаштыр Азияга, Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Сан-Францискога ат салган Япония-биле чангыс талалык «тайбың керээзиниң» болгаш америк-япон «айыл чок турар чоруктуң пактызы» 1952 чылдың апрель 28-те күштүг болуп эгелзэн дугайың чарлааның соонда, Японияның национал хамаарышпас чоруун үрешшан, тайбыңны турулдурарыңча угландырган агрессия политиканың агышкыныча Японияны кийр тыртан орадашпышан. Носиданың чазаның тывыска япон милитаристиң идегеттерин идепкейлиг деткимче-биле АКШ-тың чазаз болгаш оон Японияда эжелеп чагар шериглерин япон улусту дарлаарын улам-ча күштелдиргенер. Мындай чоокта чаала делегей тергиделин тургузарын орадаштырган япон дайн кем-буруудуларың эгелдерин ажы-биле катап тыштып турарың, япон шеригниң, шериг-далай флодун болгаш ужалуучу милитаристиң идегеттерин контролюнүң адаа-биле катап тургузарың дүргеделин турарың, шериг үлетпүрүнү күштелдирген хөгжүлдээ болгаш шериг базаларының калбартышкыны, япон улустун бодунун даштыкы болгаш садик политиказың хостуу-биле шийтпирлээр эргези дээш ышкаш ыңдыг бот-эргелерин каржызы-биле казып турарың, демократтыг хосталгаларың үрөп, оларны кайы-хамаан чок көрүп турарың—бо бүтү хөдөлшишкынер болгаш япон улусту шуут кулдаарыңча болгаш агресии дайынның дөзгөрүнчө ажы-биле угландырган хөдөлшишкынер болур-дур.

Япон милитаристиң дүжүргениниң соонда Япония болза, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чурт болган турар ужурдуг турган, а Японияның улугу болза, бодунуң херектерин боду шийтпирлээр болгаш бодунун политиканың болгаш культуразының угланышкыны тодаргайлаар эргези, оон иштинде хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чаа Японияны камгалаар төлөөдө камгалаагач четкир чексетки күштерлиг турар эргези алган турар ужурдуг турган. ыңдыг болза-даа, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Японияны көөрүн АКШ-тың чазаз күзевей турар тур.

Харың чок чазак болза, ол чуртту Биракы Чөөн-чүкте агрессияга шериг базазы болдурар дээш Японияны милитаристиң идегеттерин ажы-биле ажылап турар-тур. Ынчангаш Азия болгаш Оожум океан чурттарының айыл чок турар чоруунга болгаш тайбыңга удушындыгы айыл тургустунган тур.

Бо бүтү болза, япон улустун болгаш бүтү делегейиң улустарының шийтпирлиг удуланышкыны болдурган чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган япон айтырыгының талазы-биле резолюциясының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Ол резолюцияда чугаалап турары болза:

Японияны шериг базазы болдурганы-биле болгаш оон ремидитаризация-биле холбаштыр Азияга, Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Сан-Францискога ат салган Япония-биле чангыс талалык «тайбың керээзиниң» болгаш америк-япон «айыл чок турар чоруктуң пактызы» 1952 чылдың апрель 28-те күштүг болуп эгелзэн дугайың чарлааның соонда, Японияның национал хамаарышпас чоруун үрешшан, тайбыңны турулдурарыңча угландырган агрессия политиканың агышкыныча Японияны кийр тыртан орадашпышан. Носиданың чазаның тывыска япон милитаристиң идегеттерин идепкейлиг деткимче-биле АКШ-тың чазаз болгаш оон Японияда эжелеп чагар шериглерин япон улусту дарлаарын улам-ча күштелдиргенер. Мындай чоокта чаала делегей тергиделин тургузарын орадаштырган япон дайн кем-буруудуларың эгелдерин ажы-биле катап тыштып турарың, япон шеригниң, шериг-далай флодун болгаш ужалуучу милитаристиң идегеттерин контролюнүң адаа-биле катап тургузарың дүргеделин турарың, шериг үлетпүрүнү күштелдирген хөгжүлдээ болгаш шериг базаларының калбартышкыны, япон улустун бодунун даштыкы болгаш садик политиказың хостуу-биле шийтпирлээр эргези дээш ышкаш ыңдыг бот-эргелерин каржызы-биле казып турарың, демократтыг хосталгаларың үрөп, оларны кайы-хамаан чок көрүп турарың—бо бүтү хөдөлшишкынер болгаш япон улусту шуут кулдаарыңча болгаш агресии дайынның дөзгөрүнчө ажы-биле угландырган хөдөлшишкынер болур-дур.

Япон милитаристиң дүжүргениниң соонда Япония болза, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чурт болган турар ужурдуг турган, а Японияның улугу болза, бодунуң херектерин боду шийтпирлээр болгаш бодунун политиканың болгаш культуразының угланышкыны тодаргайлаар эргези, оон иштинде хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чаа Японияны камгалаар төлөөдө камгалаагач четкир чексетки күштерлиг турар эргези алган турар ужурдуг турган. ыңдыг болза-даа, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Японияны көөрүн АКШ-тың чазаз күзевей турар тур.

Харың чок чазак болза, ол чуртту Биракы Чөөн-чүкте агрессияга шериг базазы болдурар дээш Японияны милитаристиң идегеттерин ажы-биле ажылап турар-тур. Ынчангаш Азия болгаш Оожум океан чурттарының айыл чок турар чоруунга болгаш тайбыңга удушындыгы айыл тургустунган тур.

Бо бүтү болза, япон улустун болгаш бүтү делегейиң улустарының шийтпирлиг удуланышкыны болдурган чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган япон айтырыгының талазы-биле резолюциясының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Ол резолюцияда чугаалап турары болза:

Японияны шериг базазы болдурганы-биле болгаш оон ремидитаризация-биле холбаштыр Азияга, Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Коммунизмче орук-биле бистин тишелгелиг шимчээшкыныс бүтү чурттарың ажылчын агызының болгаш ажылчы чоннарының тайбың демократия база социализм дээш ревлюцистг демиселинге сорук киришкениң эгертинмес үер дөзү болуп бараан болур.

XIX сьездиниң бо төөгүлүг хүннринде совет улус бодунуң чангыс эви-биле кажангызындаа артык күштүг, бодунуң төрзөн коммунистг партиязың долгандыр сыйыг катышкан болгаш бодунуң Ада-чуртунуң алдары дээш чаа күш-ажылчы маадырлыг чоруктарга белен. (Адыш часкаашкыны).

Марксизм-ленинизмдиң теориясы-биле чепселгенге коммунистг партия эш Сталинның удуртуугазы-биле бистин чуртувусту күзөөн сорулгаже—коммунизмче чедирип келир дээрине бистин чурттуң улустары бүүрүп болурлар. (Динмитиг, үрүзүлбес адыш часкаашкыны. Шуту туруп келген).

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың делегейге тайбыңны болгаш айыл чок турар чоруун камгалап алыр, япон улустун дүрүмү өзүгээр болуп турар чүткүдүн деткир төлөөдө, Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң чангыс үн-биле санаары болза:

1) Бир тээ Япония-биле чангыс талалык дүрүм чок «тайбың керээзин» Сан-Францискога чарып, ат салган чорук Азияның болгаш Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Сан-Францискога ат салган Япония-биле чангыс талалык «тайбың керээзиниң» болгаш америк-япон «айыл чок турар чоруктуң пактызы» 1952 чылдың апрель 28-те күштүг болуп эгелзэн дугайың чарлааның соонда, Японияның национал хамаарышпас чоруун үрешшан, тайбыңны турулдурарыңча угландырган агрессия политиканың агышкыныча Японияны кийр тыртан орадашпышан. Носиданың чазаның тывыска япон милитаристиң идегеттерин идепкейлиг деткимче-биле АКШ-тың чазаз болгаш оон Японияда эжелеп чагар шериглерин япон улусту дарлаарын улам-ча күштелдиргенер. Мындай чоокта чаала делегей тергиделин тургузарын орадаштырган япон дайн кем-буруудуларың эгелдерин ажы-биле катап тыштып турарың, япон шеригниң, шериг-далай флодун болгаш ужалуучу милитаристиң идегеттерин контролюнүң адаа-биле катап тургузарың дүргеделин турарың, шериг үлетпүрүнү күштелдирген хөгжүлдээ болгаш шериг базаларының калбартышкыны, япон улустун бодунун даштыкы болгаш садик политиказың хостуу-биле шийтпирлээр эргези дээш ышкаш ыңдыг бот-эргелерин каржызы-биле казып турарың, демократтыг хосталгаларың үрөп, оларны кайы-хамаан чок көрүп турарың—бо бүтү хөдөлшишкынер болгаш япон улусту шуут кулдаарыңча болгаш агресии дайынның дөзгөрүнчө ажы-биле угландырган хөдөлшишкынер болур-дур.

Япон милитаристиң дүжүргениниң соонда Япония болза, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чурт болган турар ужурдуг турган, а Японияның улугу болза, бодунуң херектерин боду шийтпирлээр болгаш бодунун политиканың болгаш культуразының угланышкыны тодаргайлаар эргези, оон иштинде хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чаа Японияны камгалаар төлөөдө камгалаагач четкир чексетки күштерлиг турар эргези алган турар ужурдуг турган. ыңдыг болза-даа, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Японияны көөрүн АКШ-тың чазаз күзевей турар тур.

Харың чок чазак болза, ол чуртту Биракы Чөөн-чүкте агрессияга шериг базазы болдурар дээш Японияны милитаристиң идегеттерин ажы-биле ажылап турар-тур. Ынчангаш Азия болгаш Оожум океан чурттарының айыл чок турар чоруунга болгаш тайбыңга удушындыгы айыл тургустунган тур.

Бо бүтү болза, япон улустун болгаш бүтү делегейиң улустарының шийтпирлиг удуланышкыны болдурган чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган япон айтырыгының талазы-биле резолюциясының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Ол резолюцияда чугаалап турары болза:

Японияны шериг базазы болдурганы-биле болгаш оон ремидитаризация-биле холбаштыр Азияга, Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Сан-Францискога ат салган Япония-биле чангыс талалык «тайбың керээзиниң» болгаш америк-япон «айыл чок турар чоруктуң пактызы» 1952 чылдың апрель 28-те күштүг болуп эгелзэн дугайың чарлааның соонда, Японияның национал хамаарышпас чоруун үрешшан, тайбыңны турулдурарыңча угландырган агрессия политиканың агышкыныча Японияны кийр тыртан орадашпышан. Носиданың чазаның тывыска япон милитаристиң идегеттерин идепкейлиг деткимче-биле АКШ-тың чазаз болгаш оон Японияда эжелеп чагар шериглерин япон улусту дарлаарын улам-ча күштелдиргенер. Мындай чоокта чаала делегей тергиделин тургузарын орадаштырган япон дайн кем-буруудуларың эгелдерин ажы-биле катап тыштып турарың, япон шеригниң, шериг-далай флодун болгаш ужалуучу милитаристиң идегеттерин контролюнүң адаа-биле катап тургузарың дүргеделин турарың, шериг үлетпүрүнү күштелдирген хөгжүлдээ болгаш шериг базаларының калбартышкыны, япон улустун бодунун даштыкы болгаш садик политиказың хостуу-биле шийтпирлээр эргези дээш ышкаш ыңдыг бот-эргелерин каржызы-биле казып турарың, демократтыг хосталгаларың үрөп, оларны кайы-хамаан чок көрүп турарың—бо бүтү хөдөлшишкынер болгаш япон улусту шуут кулдаарыңча болгаш агресии дайынның дөзгөрүнчө ажы-биле угландырган хөдөлшишкынер болур-дур.

Япон милитаристиң дүжүргениниң соонда Япония болза, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чурт болган турар ужурдуг турган, а Японияның улугу болза, бодунуң херектерин боду шийтпирлээр болгаш бодунун политиканың болгаш культуразының угланышкыны тодаргайлаар эргези, оон иштинде хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чаа Японияны камгалаар төлөөдө камгалаагач четкир чексетки күштерлиг турар эргези алган турар ужурдуг турган. ыңдыг болза-даа, хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Японияны көөрүн АКШ-тың чазаз күзевей турар тур.

Харың чок чазак болза, ол чуртту Биракы Чөөн-чүкте агрессияга шериг базазы болдурар дээш Японияны милитаристиң идегеттерин ажы-биле ажылап турар-тур. Ынчангаш Азия болгаш Оожум океан чурттарының айыл чок турар чоруунга болгаш тайбыңга удушындыгы айыл тургустунган тур.

Бо бүтү болза, япон улустун болгаш бүтү делегейиң улустарының шийтпирлиг удуланышкыны болдурган чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган япон айтырыгының талазы-биле резолюциясының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Ол резолюцияда чугаалап турары болза:

Японияны шериг базазы болдурганы-биле болгаш оон ремидитаризация-биле холбаштыр Азияга, Оожум океанга болгаш бүтү делегейге тайбың болгаш айыл чок турар чорукту камгалап алыр төлөөдө, чаа дайынны өзүп турар айылында төңчүк салыры эргежок чугула деп Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгреси санап тур.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң делегейиң улустарына Кыйгыры

ПЕКИН. Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресиниң октябрь 12-де түңнел хуралына чангыс үн-биле хүлээп алган делегейиң улустарына Кыйгырының текстин Синьхуа агенттидели дамчыткан. Кыйгырыда чугаалап турары болза:

Азия болгаш Оожум океан чурттарының тайбың талалакчыларының Конгресинге чыылган, яны-бүрү нацияларга болгаш расаларга хамаарыжыр, яны-бүрү шажынның чүдүлгезин чорудуп турар болгаш политика талазы-биле яны-бүрү үзел-боалдардыг, ыңдыг болза-даа, тайбыңга быжыг күзелин илередиң турар 1600 миллион кижилерлиг 37 чурттарның 367 делегаторы бистер бүтү кижилерниң кады чоруткан күженишкынери-биле күүсеткен туруп болур ужурулу сонгаарлады болбас сорулга болур деп чагай сеткилдиң болгаш бот-боттарыңа бүүрүрү чоруктуң сагыш-сеткили өзүгээр чангыс эп-сеткил-биле чөпшээржиң дугуруштувус.

Кореяда араатаныг дайынны ийи ажыг чылда чорудуп турар. Бактериде чөпшөк, чаза тевишкыниң бомбалары, араатаныг бомбалаашкыны болгаш массалык-биле кырып уузкаарыны өске-даа методтарын ыяг чогу-биле ажылап турар. Тайбың хоорайлары болгаш суурларын ертедиң, үрегден турар, кем-буруу чок эр, херэзжен кижилерин болгаш уругларын талазы-биле коргунчур араатаныг чоруктары үлгедиң турар. Бо дайын болза, хөй-хөй кижилерин амы-тын алгаш барган болгаш хөй-хөй кижилерниң аас-кежини үрегдзиң. Туттурган шериглерин бүтү делегей эргезиниң принциптерин өзүгээр чурттуңча чандыраарың Катышкан Штаттарың чазандан ойталап турар чорук Кореяда тайбыңчылыгың чарынага шактык болуп турар. Кореяда тайбыңчылыга дугайында чугаалажышкыны америк шериг командидалар үргүлчү үзүктелдиң турарың, дайынны чорудуруңа дүрүмдө чок аргаларың ажылап турарың, Кыдаттың бот-эргезин каржызы-биле үрөп турарың болза, дайынның калбарып өөскүүрүнүң айылың тургузуп турар хол-нүгүлдүг чоруктар болур.

Улустарың хосталгаже чүткүдүн базар сорулгалыг боо-чөпшөк эжелекчи чорук Вьетнамада, Малайяда болгаш өске-даа чурттарда үргүлчүлөп турар. Катышкан Штаттарың чазандан делегейиң хүлээп алдыгын дугурдулгаларын үрешшан, Азия болгаш Оожум океан чурттарыңа удуң чаа дайынның дөзгөрүнчө Японияны шериг базазы болдурар сорулга-биле Япон милитаристиң катап тургузуп турар чоруу болза, ол бүтү районга дайынның айылың тургузуп турар-дур.

Националдыг хосталгаже чүткүдүн базар сорулгалыг боо-чөпшөк эжелекчи чорук Вьетнамада, Малайяда болгаш өске-даа чурттарда үргүлчүлөп турар. Катышкан Штаттарың чазандан делегейиң хүлээп алдыгын дугурдулгаларын үрешшан, Азия болгаш Оожум океан чурттарыңа удуң чаа дайынның дөзгөрүнчө Японияны шериг базазы болдурар сорулга-биле Япон милитаристиң катап тургузуп турар чоруу болза, ол бүтү районга дайынның айылың тургузуп турар-дур.

Националдыг хосталгаже чүткүдүн базар сорулгалыг боо-чөпшөк эжелекчи чорук Вьетнамада, Малайяда болгаш өске-даа чурттарда үргүлчүлөп турар. Катышкан Штаттарың чазандан делегейиң хүлээп алдыгын дугурдулгаларын үрешшан, Азия болгаш Оожум океан чурттарыңа удуң чаа дайынның дөзгөрүнчө Японияны шериг базазы болдурар сорулга-биле Япон милитаристиң катап тургузуп турар чоруу болза, ол бүтү районга дайынның айылың тургузуп турар-дур.

Националдыг хосталгаже чүткүдүн базар сорулгалыг боо-чөпшөк эжелекчи чорук Вьетнамада, Малайяда болгаш өске-даа чурттарда үргүлчүлөп турар. Катышкан Штаттарың чазандан делегейиң хүлээп алдыгын дугурдулгаларын үрешшан, Азия болгаш Оожум океан чурттарыңа удуң чаа дайынның дөзгөрүнчө Японияны шериг базазы болдурар сорулга-биле Япон милитаристиң катап тургузуп турар чоруу болза, ол бүтү районга дайынның айылың тургузуп турар-дур.

Румынияның ажылчын партиязының ТК-зының хуралы

БУХАРЕСТ. Румынияның ажылчын партиязының ТК-зының хуралы октябрь 17-де болган. Аңаа Румынияның ажылчын партиязының ТК-зының чингине секретары Г. Георгу-Дей илеткел кылган Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының XIX сьездиниң ажылының түңнелдериниң дугайың илеткелчи медээлзэн болгаш И. В. Сталинниң

экижидериниң програмказың кызыр ужурга таварып турар, херэзженнерниң эргелери болгаш бичин уругларның менди чагай турар чоруун үрөп турар. Дайынның политиканың шынчытыр болгаш оон чорударың дузалар төлөөдө мегечи пропаганданың дузалымчы-биле яны-бүрү чурттарың аразында бот-боттарыңа сезилежер чорукту күштелдирип, сөөк-язы ылгаар теорияларын непередиң, нацияларның аразында өжөөнөшкөк чорукту кыды-даа яны-биле кымысп турар.

Дайынче калчалыг чүткүшкүңге чидиг удуланышкың болза, конфликтилерни соксадырыңче бүтү делегейиң улустарының изиг күзели болур-дур.

Даштыкы тергиделиң адаанда ам-даа турар улустар болза, националдыг хосталгаже дээш демисел дайынга удуң демисел-биле шуут холбашкан, дайынга белеткел оларның кулдаандыраарыңың илчирбезин күштелдирип турар деп чүвени билип турарлар. Дайынга белеткелди чорудуп турар улустар болгаш чазактар коргушкунда болгаш бүзүрөс байдалда чурттап турарлар, айыл чок чорук болгаш турум чорук чүгдө тайбың хөгжүлдениң аргазы-биле хандыргынган туруп болур деп чүвени ол улустар билип турарлар. Тайбың эконом тургузушкунуң калбак планнарың чурттап турарың улустарың амыдыралчы денениң бедидер сорулганы ботандыраарың үргүлчүлээр дээш тайбыңны изин-биле күзөп турарлар.

Азия болгаш Оожум океан чурттарының улустарың нити сорулганы быжык-биле туруп турар, оларны сорулгаже—дайынга удуң демисел болгаш тайбыңны камгалап алыры болур.

Социал системалары болгаш амыдырал-чуртталга хевирлери яны-бүрү болуп турар чурттар тайбыңны ботандырып, нити чагайжылдыгага эп-катажылдыгын чорудуп болур дээрине боттарыңың быжык бүүрүрелиңиң дугайың база катап медеглөп тур бис.

Тайбыңны манай болбас, ону чаалап алыр херек деп чүвени бис эки билип турар бис. Быжыг тайбыңны хандырап төлөөдө бис аңаа катыжар болгаш амыр-дыш чок демиселди чорудар ужурул бис.

Бо районга болгаш бүтү делегейге тайбыңны херээ дээш чорудыр эргежок чугула чүүлдө болза:

Чөптүг болгаш медегелди чоруктуң үндезинге Кореяга тайбыңны доран тургузарың, Вьетнама, Малайяда болгаш өске-даа районнарда дайынны соксадыры болгаш даштыкы бүтү шериглери бо районнарда чайладың үндүрериң. Япон милитаристиң катап тургузуп турарын соксадырың; Япония-биле сонугралдыг чурттарың аразыңа өзүлүг тайбың керээни чарарың; база хамаарышпас, демократтыг, хостуг болгаш тайбыңга ынакшылдыг чаа Японияны тургузарың.

Бир чурттан өске чурттуң ишти херектеринге кийржир чоруу-биле, бир чурттан өске чурттуң бот-эргезин үрээр чорук-биле демисел. Националдыг хамаарышпас чоруун камгалаар болгаш чөпшөк алыры.

Блокада болгаш эмбарго-биле демисел. Дек эргеже болгаш бот-бодунга ажыктыг болур чоруктуң үндезинге чурттар аразында экономтуг дем-катыжылгазыңа болгаш культурулу харылзааны солчуруңа дузаларың.

Дайынче ыдалаар чорукту хоруур, сөөк-язы ылгай көөр чорук-биле демисел, херэзженнерниң эргелери камгалаары болгаш уруглар дугайында сагыш салышкыны.

Беш улуг күрүлелерниң аразыңа Тайбыңны Пактызың дүрген чарарың. Чөпшөгүлзешкынерни кызырары болгаш атомнуң, бактериологту болгаш химиктиң боо-чөпшөк, база ол ышкаш массалы-биле кырып хыдырыңың өске-даа боо-чөпшөктерин хорууру болур.

Азияга, Оожум океанга бассейнинге болгаш бүтү делегейге тайбың дээш демиселдиң талазы-биле удуң харысалга ылгангы Катышкан

Штаттарың улустарыңа онаажып турар.

Катышкан Штаттарың чазандан бо районнарда болгаш чер бөмбүрээниң өске-даа кезектеринде ботандырып турар шериг хемчеглери база дайынга белеткел болза, Азияның болгаш Оожум океанга улустарыңа өлүмнүг, ол ышкаш бүтү делегейиң улустарыңа база өлүмнүг. Ол хемчеглери Катышкан Штаттарың улустарының ады-биле чорудуп турар болза-даа, олар ол улустуң күзели болгаш сонугралдарын харындапайн турар.

Ынчангаш Катышкан Штаттарың улустарының улустарыңа ады-биле чорудуп турар болза-даа, олар ол улустуң күзели болгаш сонугралдарын харындапайн турар. Ынчангаш Катышкан Штаттарың улустарының ады-биле чорудуп турар болза-даа, олар ол улустуң күзели болгаш сонугралдарын харындапайн турар. Ол улустуң күзели болгаш сонугралдарын харындапайн турар. Ол улустуң күзели болгаш сонугралдарын харындапайн турар.

Штаттарың улустарыңа онаажып турар.

Катышкан Штаттарың чазандан бо районнарда болгаш чер бөмбүрээниң